

A FOTÓS

Az új lakótelepet különböző nézőpontokból bemutató fejezetet a szociológus tapasztalataival kezdtek, mondván, az ő látószöge a legszélesebb. Most, végezetül lássuk, madártávlatból, egy fényképész szemével Újpalotát.

A fiatalember, nyakában az érzékeny optikával, több évig járta a lakótelepet, s mintegy ezer felvételt készített. A fotós nem szívesen beszél, inkább a képeket mutatja, s csak később fogalmazza meg a tapasztalatokat.

- Albérlőként kerültem Új palotára. Egy fiatal házaspár fogadott be, akkor költöztek ők is, kellett nekik a pénz. A szobám, miként a háziak szobája - üres volt, csupán egy rekamié állt a meztelen villanykörte alatt. Mégis jól éreztem magamat már az első pillanatban. Az egész város fiatal volt, élt, vigadt. Később rájöttem: ennek az volt az oka, hogy a rossz körülmények közül érkezők itt, a komfortban hirtelen föllélegeztek, az egy szobában nyomorgók teret kaptak, meghívhatták a barátokat, rokonokat, ismerősöket, éjfélig meg hajnalig tartottak a lakásszentelők.

Később aztán elmúlt a lakásöröm, s helyébe inkább a birtoklási mánia lépett: az én házam, az én váram. Egyetlen példát mondok. Egyszer becsengettem egy lakásba, hogy szeretnék fényképeket készíteni az ablakból. Egy középkorú hölgy nyitott ajtót, s azt kiabálta: nekem jogom van, hogy senki se engedjen be a lakásomba. Gondoltam, ehhez tényleg joga van, s eljöttem. Előfordult azonban olyan is, hogy láttam, költözködik egy család, segítettem nekik cipekedni, aztán leszaladtam egy üveg pezsgőért, s megünnepeltük az új lakást. Mindkét példa szélsőséges, inkább a közbülső magatartás a gyakori. Megfigyelésem szerint a lakótelepekben kialakult egy furcsa kettősség. Egy bizonyos határig nagyon gyorsan ismerkedik mindenki, az a néhány, közömbös mondat mindenkinek a tarsolyában van, de ezek a futó ismeretségek a legritkább esetben mélyülnek barátsággá. Az újpalotaiak ugyanis nem látogatják egymást. Ennek elsőrendű oka a lakásféltés.

A fotós sok újpalotai lakásban gyűjtött motívumokat. Vajon milyen benyomásokat őriz az emlékezete? Hogyan laknak Újpalotán?

- Minden ember életét tárgyak veszik körül, s tárgyaik egyéniségüket tükrözik. Az új lakásba költözés kitűnő alkalom lenne, hogy lecseréljük a régi tárgyainkat, s ezzel egy kicsit életformát is váltsunk. Erre csak nagyon kevés ember képes, a legtöbben megpróbálják beleerőltetni a régi dolgokat az új keretbe. S ez nem csak pénzkérdés. Az újpalotai honfoglalók nem kapnak semmiféle támpontot, hogyan kellene berendezni az új lakást. Ha valahol elkelne egy lakberendezési áruház, ha valahol szükség lenne lakberendezési tanácsadásra, akkor Újpalotán igen.

A fényképész nemcsak a szobabelsőkre figyel, hanem gyakran fényképez különböző távlatokból épületeket, épületcsoportokat. Mi a véleménye a városképről?

- Egy tény: ezen a lakótelepen, hasonlóan a többi új városrészhez, óriási tömegű betont használtak fel. Nekem az a véleményem, hogy a monotóniát nemcsak a térformák alakításával lehet feloldani, hanem ennél sokkal kevésbé költséges módszerrel: a színek játékaival. Mindenki tudja, milyen drágák például az impozáns toronyházak. Kevesebb kellene belőlük, inkább több szint, melegebb anyagot használnának a tervezők. Csupán egyetlen apró példát említenék: most épül az új rendelőintézet. A körülötte futó élénkpiros korlát játékosan ellensúlyozza a nagy tömegű, szürke betontömböt. Örömmel tapasztalom azt is, hogy a boltok kirakatai is kiszínesedtek már egy csöppet. Mindez hozzájárul a városkép kialakulásához. Én ezt nagyon fontosnak tartom, hiszen a városkép az emberi kapcsolatokra is hatással van. Ha jobb a lakók közérzete, könnyebben ismerkednek, fogadják be a külvilágot.

A fotós külön dobozban tartja a gyerekekről és a fiatalokról készült képeket. A gyerekek, miként arról már többször szó volt, főszereplői a lakótelepnek. Talán ők vették először igazán birtokukba Újpalotát. Mindenütt otthon vannak. Igaz, a szépen kialakított játszóterek gyakran üresek, s a srácok inkább a törmelékkupacokon hancúroznak. Nem baj, ők már belakták a telepet. Nem úgy a felnőttek: ők gyakran még úgy mozognak Újpalotán, mintha csak idegenek lennének, mintha véletlenül tévedtek volna ide.

- És a tizenévesek?

- Nem tudom, hol vannak, mit csinálnak. Néhányan eszeveszetten motoroznak a telep körül, mások a lépcsőházakban csoportosulnak. A többieknek egyszerűen nyoma vész. Nagyon kellene legalább egy mozi, ami itt tartaná őket, értelmesebb időtöltést kínálva.

Vajon mire gondolt a fotós, amikor megörökítette az új lakótelep életét? Mi volt a legfontosabb szempont?

- Mindig a dolgok „hátluját” akartam rögzíteni. Azt, ami a szép városképek mögött van. Azt, amit az utca embere lát, nem pedig az egyetlen toronyház totalperspektíváját. Előszeretettel fényképeztem például az embereket az ablakban. Tudom, jó néhány idős lakónak az ablak az egyetlen kapcsolat a külvilággal.

A dolgok fonákja óhatatlanul sötétebb, mint a színe. A fényképek is azért sötétebb „tónusúak”, mert inkább a bajokra figyelt?

- Nem mondhatom, hogy csak a rosszat kerestem a telepen. Újpalotát csak az érti meg, aki tudja, hogy itt az ország minden társadalmi gondja sűrítetten jelentkezik. Látszólag ellentmond ennek az, hogy egy új, korszerű, modern lakótelepről van szó. Csakhogy: a lakók ide is magukkal hozzák a bajaikat, s ebben az új környezetben a nyomorúság még hangsúlyosabb, mint egy egyszínű, szürke környezetben. Nem tudok erre jobb hasonlatot mondani, mint hogy egy tiszta fehér háttérre vetítve sokkal élesebbek az árnyékok, mint ahogy megszoktuk. Újpalotán a kopott bútor még kopottabb, a rendtelenség még harsogóbb, a megromlott emberi kapcsolatok még szembetűnőbbek attól, hogy nagyon sok ember él közel egymáshoz, makulátlan komfortban. A honfoglalók szokásaiban és tárgyaiban a legszélsőségesebb elemek keverednek. Én csak a tárgyakat tudom sorolni, de azt hiszem, ezek is tükröznek valamit az emberi viszonyokból. Soroljam, hogy milyen kevés a könyv, s hogy a családoknak úgyszólván egyetlen kulturálódási forrása a tévé? Országos jelenség. Itt azonban talán hatványozottabban jelentkezik ez is. S ha valaki a lakásokból emberek közé akar menni, csak a parkok kőpadjain üldögélhet. Ez is hozzájárul ahhoz, hogy az újpalotai honfoglalók szinte egyetlen szenvedélye a lakás. Időnként barokkos szertelenséggel zsúfolják tele a falakat, leginkább márkás cigarettásdobozokkal és drága piásüvegekkel, más helyütt féltve őrzik a meztelen, csupasz felületeket. Aztán a subaszőnyeg a kismackóval. Jaj, ez nagyon fontos! A rideg betonba mindenki meleg, puha fészket akar építeni. Ezért van annyi szőr, műszőr, suba az ágyakon, heverőkön. A fészekben aztán el lehet rejtőzni a világ elől - másnap, vekkercsengésig.

A fotós szereti Újpalotát. S bár azóta másik albérletbe költözött, Újpalotán szeretne lakáshoz jutni.